

УДК 327.8

**ГРУЗИН-АБХАЗ КОНФЛИКТІНІҢ
БҮГІНГІ ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ
ЖӘНЕ КОНФЛИКТТЕГІ РЕСЕЙДІҢ РӨЛІ**

Абылгазин Дархан Еркешұлы

abylgazin01@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰҰ Халықаралық қатынастар факультетінің
Халықаралық қатынастар кафедрасының 2 курс студенті,

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Далелхан А.

XX ғасырдың соңындағы КСРО-ның ыдырауы тек сыртқы қатынастардың шиеленісуіне емес, ішкі саясаттың бұзылуына да әкелді. Солардың ішінде халықтардың арасындағы өзара этникалық, тарихи конфликттер, жаңа құрылған мемлекеттердің геосаяси қызығушылықтары және тағы басқалары.

Грузин-абхаз конфликтінің кульминациялық шегі 90-шы жылдардың ортасына тіреледі. Соған қарамастан, көптеген тарихшылар бұл конфликтінің басталуын кеңес үкіметінің билікке келуімен байланыстырады [1].

Бұл конфликттің шешуіндегі көптеген мемлекеттердің көзқарастары қарама-қайшы болып келеді. Сондықтан, грузин-абхаз конфликті бүгінгі күнде де жалғасуда. Қақтығыстың ең биік нүктесі 1992-1993 жылдардағы грузин-абхаз соғысы болды.

Грузия армиясының жеңілісі грузин халқының жаппай эмиграциясына әкеліп соқты және қазіргі Абхазияның этникалық картасын түбегейлі өзгертті. ТМД-дағы қатынастардың күрделілігін және сыртқы мен ішкі сипаттағы басқа да көптеген себептерге байланысты Ресей билігі танылмаған мемлекеттер халқының Ресеймен қайта қосылуға деген ұмтылысын елемеді. Нәтижесінде ол өте қиын жағдайға тап болды [2].

Сарапшылардың пікірінше, қазіргі кезде Грузия мен екі жаңа тәуелсіз республикалардың арасындағы қарым-қатынардың дамуын үш нұсқада қарастыруға болады:

- 1) “Ұлы Грузия”,
- 2) “Нөлдік сомамен қақтығыс”,
- 3) “Үлкен Еуропа”.

Бірінші сценарий қазіргі уақытта мүмкін емес, өйткені Абхазия мен Оңтүстіктің Осетияның Грузияға бейбіт түрде қосылуды ұйымдастыру өте күрделі. Грузиндердің 2008 жылғы тамыздағы жаппай агрессиясы, Оңтүстік Осетиядағы құрбандар мен ереуілдер грузин-абхаз және грузин-осетин қарым-қатынастардың реттелуін бірнеше онжылдыққа артқа шеттетті.

“Нөлдік сомамен қақтығыс” сценарийі Абхазия мен Оңтүстік Осетияның мемлекеттік егемендігін және олардың халықаралық деңгейдегі мойындаумен жалғастырады. Бұл сценарий Абхазия мен Оңтүстік Осетияға тиімді болса, онда Грузияның мүдделерімен сәйкес болып келмейді. Себебі, Грузияның агрессивтілігі, бірнеше факторлардан құралады: ішкі (режимнің ауысуы) және сыртқы (“кавказдық ойын” АҚШ және ЕО Ресейге қарсы).

Кейбір сарапшылардың пікірінше, Еурокомиссияның баяндамасы “Грузияға КСРО-ның ыдырауымен жоғалған территориялардың қайтарылу иллюзияларын тастауына көмектеседі де, болашақта еуроинтеграциясына серпін береді”.

Үшінші сценарий, яғни “Үлкен Еуропа” басқаларға қарағанда әлдеқайда реализацияға жақын болып тұр. Себебі, мұнда тек үш мемлекеттің қызығушылықтары емес, үлкен әлемдік державалардың мүдделері тіресіп тұр. Егер Грузия өзінің егемендігі үшін соғыста АҚШ және Еуроодаққа жүгінсе, онда Абхазия және Оңтүстік Осетия толығымен мұндағы Ресейдің мақсаттарын түсініп, солтүстіктегі державаға үміттенеді [3].

Бүкіл қақтығыс кезінде ресми Мәскеу бейтараптықты сақтап, адам құқықтарының бұзылуын айыптады және екі соғысушы тарапқа да санкциялар енгізді. Сонымен қатар, кеңес Қарулы Күштердің бөлінуінен кейін Ресейге кеткен ресейлік бөлімдер басынан бастап қақтығыс аймағында болды және Абхаз құрылымдарына бейресми қолдау көрсетті. Көптеген дәлелдерге сәйкес, бұл грузин позицияларын бомбалаған ресейлік ұшақтар, ал Абхаз әскерлерінің дислокациясы ресейлік кемелерде жүзеге асырылды.

Сонымен бірге, Ресейдің Қорғаныс министрлігіндегі ресми ақпарат көздері Ресей әскерлері тек өздерін күзетеді және тек өздерінің тараптарына қарсы соққыларға жауап береді деп мәлімдеді. 1993 жылғы 27 шілдеде Сочидегі бітім туралы келісімнен кейін бұл әскерлерге постфактум бітімгершілік мәртебесін беруге тырысты. Олардың қатысуы тежеуші фактор бола алады деп үміттеніп, Ресей үкіметі қол жеткізілген келісімдерді орындаудың кепілі рөлін алды. Сонымен қатар, БҰҰ 50 әскери бақылаушыны бөлуге уәде берді және олардың бір бөлігін аймаққа жіберді.

Алайда, Абхазия осы келісімдерді бұзған кезде және оның күштері Сухуми автономиясының астанасына шабуыл жасай бастағанда, Ресей әскерлерінің бітімгершілік келісімдерді орындауға мәжбүр етуге құқығы жоқ екені белгілі болды. Көп ұзамай Грузия өз аумағында ресейлік бітімгершілік күштерінің болуын қаламайтыны белгілі болды.

Ресейдің орта және ұзақ мерзімді аймақтағы және әлемдегі ықпалы алдағы уақытта да азаятын болады. Тіпті посткеңестік кеңістікте, Ресей көршілерінің әрқайсысына қарағанда әлдеқайда күшті болғанымен, оның әсері айтарлықтай Оңтүстік Осетия және Абхазияның тәуелсіздігін мойындаудан бас тартқандығынан шектеулі екенін анық көруге болады. Сонымен қатар, КСРО-ның дезинтеграциялау процесін тоқтатуға Ресейдің шамасы келмеді [4].

Қорытындылай келсек, АҚШ үшін грузин-абхаз қақтығысы Солтүстік Кавказда Жібек жолын ұйымдастыру және мұнай құбырының жұмыс істеу жоспарларын жүзеге асыруға қауіп төндіреді. Біріншіден, Абхазия осы жолдардың жанында орналасқан; екіншіден, бұл республикада ресейшіл көңіл-күй өте күшті; үшіншіден, Абхазияның Грузиядан шығуы бұл республиканың тұтастығын бұзады. Абхаздар өз кезегінде қалудан мүлдем бас тартады.

Ресейдің Кавказ аймағындағы ықпалын әлсіретуге деген ұмтылыс НАТО-ның Қара теңіз аймағында әскери қатысуын арттыруда көрінеді.

Қазіргі кезде барлық сарапшылардың бұл конфликт бойынша болжамдары шамамен бірдей. Ресейлік бітімгерлерді қауіпсіздік аймағынан шығаруға қол жеткізу, оларды НАТО-ға немесе батыстағы одақтастарына ауыстыру. Ең болмағанда Галь ауданының бір бөлігін басып, онда өзіне тиімді абхаз үкіметін орналастыру, кейін бұл үкімет батыстан көмек сұрайтындай жағдай жасау.

Ресейдің әрекеттерін бейтараптандыру және НАТО күштері келгенге дейін Абхазия аумағының осы бөлігін сақтау. Кейіннен Абхазияны толығымен жұтып, оның аумағында НАТО базаларын орналастыру. Нәтижесінде Ресей Закавказьені, содан кейін бүкіл Солтүстік Кавказды бақылаудан жоғалтады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Абхазо-грузинские отношения в исторической ретроспективе / [Электрондық ресурс] URL:<https://www.sites.google.com/site/voennyekonfliktyvgruzii/home/abhazia-1992postkommunisticeskaavandea-kartyatlasystorii>
2. Грузино-абхазский конфликт / [Электрондық ресурс] URL: https://zinref.ru/000_uchebniki/02800_logika/011_lekcii_raznie_65/120.htm
3. К вопросу о стабилизации грузино-абхазских и грузино-югоосетинских отношений / [Электрондық ресурс] URL: <https://clck.ru/RrTQy>
4. Грузино-осетинский конфликт: в поисках перемирия / [Электрондық ресурс] URL: <https://clck.ru/RrVpH>